

QKSS 17
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

KOSOVA 2030

SKENARËT E MUNDSHËM TË POLITIKËS SË JASHTME DHE TË SIGURISË

KOSOVA 2030

SKENARËT E MUNDSHËM TË POLITIKËS SË JASHTME DHE TË SIGURISË

Publikuar nga:

Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS)

Autorë:

Dr. Ramadan **Ilazi**

Dizajni:

Brand Vision Shpk

Kontakti: +383 45 559 923

Email: brandvision.rks@gmail.com

© Pikëpamjet e shprehura në këtë botim janë ato të autorit. Të drejtat e pronësisë intelektuale mbrohen nga Ligji Nr. 08.L-205 për të Drejtat e Autorit dhe të Drejtat e Përafërta. Të drejtat e botimit janë të rezervuara nga Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë. Asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund të riprodhohet, të ruhet në ndonjë sistem ruajtjeje ose të transmetohet në asnjë formë ose me asnjë mjet, elektronik, mekanik ose tjetër, pa lejen paraprake të botuesit.

Përmbajtja

Forcat nxitëse dhe pasiguritë kritike	4
Skenarët e mundshëm për Kosovën drejt vitit 2030	8
Realitetet e mundshme të Kosovës drejt vitit 2030	11
Skenari optimist: Integrimi dhe konsolidimi i shtetësisë	12
Skenari i Status Quo-së: Stagnim dhe Polarizim	14
Skenari pesimist: Izolimi dhe jostabiliteti	15
NGJARJET E PAPANASHIKUARA: Drejtësi apo Pasojë? Ndikimi i Vendimeve nga Dhomat e Specializuara të Kosovës	17

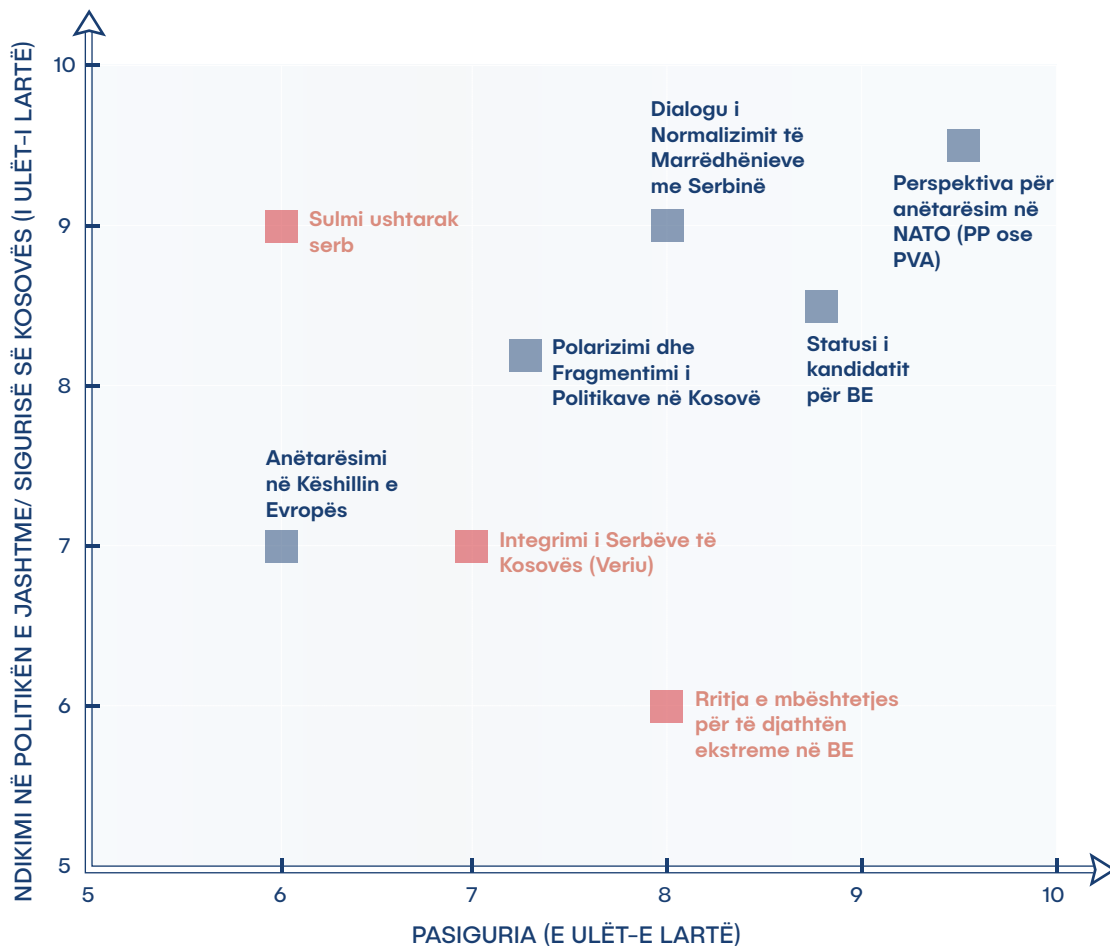
Forcat nxitëse dhe pasiguritë kritike

Rrjedha e politikës së jashtme dhe të sigurisë së Kosovës gjatë dekadës së ardhshme do të formësohet nga një grup i kufizuar variablash shumë të rëndësishëm. Këta faktorë ndryshojnë si në ndikim ashtu edhe në parashikueshmëri, por së bashku ata përcaktojnë se çfarë është e mundur dhe çfarë është në rrezik për Kosovën deri në vitin 2030. Harta e faktorëve nxitës (Figura 1) ofron një qasje të strukturuar për të kuptuar këtë perspektivë, duke nxjerrë në pah çështjet më të rëndësishme dhe duke identifikuar se ku pasiguria është më e madhe. Harta e paraqet secilin faktor nxitës përgjatë dy boshteve: ndikimin e pritshëm të tij në politikën e jashtme dhe të sigurisë së Kosovës, dhe nivelin e pasigurisë

bazuar në trendet aktuale, varësitë e jashtme dhe paqëndrueshmërinë politike. Analiza jonë nuk është një parashikim, por një vështrim mbi rreziqet, që synon të sqarojë se ku duhet të përqendrohet energjia, burimet dhe diplomacia e Kosovës në vitet e ardhshme.

Tre faktorë nxitës zënë kuadrantin e sipërm djathtas të hartës: ata që janë njëkohësisht me ndikim të lartë dhe shumë të pasigurt. Këto janë çështjet që do ta formësojnë të ardhmen e Kosovës më shumë se çdo çështje tjetër, por ku rezultatet janë gjithashtu më pak të sigurta.

Faktorët kritikë: harta e pasigurisë

Perspektivat e anëtarësimit në NATO

Edhe pse misioni i NATO-s në Kosovë, respektivisht KFOR-i, ofron garanci të rëndësishme sigurie për kosovarët, Kosova synon, me të drejtë, anëtarësim të plotë në NATO. Dhe atë qoftë përmes Partneritetit për Paqe (PP) apo përmes Planit të Veprimit për Anëtarësim (PVA), avancimi i marrëdhënieve me NATO-n është prioritet në të dyja dimensionet. Asnjë zhvillim tjetër nuk do të mbante të njëjtën peshë strategjike për Kosovën. Një rrugë e besueshme drejt integritit në NATO do të ishte "Zeitenwende" (një fjalë gjermane që i referohet një pike kthese historike) jo vetëm për Kosovën, por edhe për marrëdhëniet me Serbinë, pasi ka të ngjarë të çojë në normalizimin e raporteve. Megjithatë, ky rezultat mbetet peng i një konsensusi politik brenda shteteve anëtare të NATO-s, i cili varet si nga mënyra se si perceptohet qeveria e Kosovës nga NATO ashtu edhe nga progresi që bën vendi në normalizimin e marrëdhënieve me Serbinë. Kosova nuk mund ta kontrollojë plotësisht këtë rrjedhje, por mund ta ndikojë atë përmes veprimeve racionale dhe të njëanshme, siç është pjesëmarrja në dialogët për normalizimin marrëdhënieve, zbatimin e reformave të brendshme, rritja e pjesëmarrjes në ushtrimet ushtarake me vendet anëtare të NATO-s dhe ulja e tensioneve në veri.

Statusi i kandidatit për anëtarësim në BE për Kosovën është i vendosur

Afër në hartë dhe ndjek një logjikë po aq të rëndësishme. Shndërrimi i Kosovës në një vend kandidat do të mundësonte shfrytëzimin e plotë të potencialit të procesit të integritit evropian dhe, më e rëndësishmja, do të shënonte një transformim të rëndësishëm në marrëdhëniet ndërmjet Kosovës dhe BE-së, nga neutraliteti drejt njohjes. Statusi i vendit kandidat për Kosovën do të ndryshonte gjithashtu perceptimin ndërkombëtar për vendin dhe potencialisht do të çonte në njohje të reja. Implikimet ekonomike do të ishin të menjëhershme. Por rruga drejt këtij rezultati është politikisht komplekse. Ashtu si avancimi i marrëdhënieve me NATO-n, arritja e statusit të kandidatit për Kosovën varet gjithashtu nga përparimi në normalizimin e marrëdhënieve me Serbinë dhe nga sigurimi i njohjes nga pesë shtetet anëtare të BE-së (Qipro, Greqia, Spanja, Sllovakia

dhe Rumania). Opsioni më i mirë për Kosovën është të forcojë imazhin e saj si një aktor i besueshëm, i parashikueshëm dhe i orientuar drejt reformave, që i përmbush si reformat ashtu edhe obligimet që dalin nga dialogu për normalizim e marrëdhënieve.

Dialogu i Normalizimit të Marrëdhënieve me Serbinë

Plotëson treshen e faktorëve kritikë dhe të pasigurt. Ai funksionon si një mundësues dhe/ose bllokues në disa procese të rëndësishme për Kosovën. Një përparim i konsiderueshëm në zbatimin e njëpasnjëshëm të Marrëveshjes për Rrugën drejt Normalizimit të Marrëdhënieve midis Kosovës dhe Serbisë nga viti 2023, duke përfshirë qasjen hap pas hapi për themelimin e Asociacionit të Komunave me Shumicë Serbe (AKS), potencialisht do të zhblokonte rrugën e integritit të Kosovës duke zbutur hezitimet e NATO-s, duke ulur skepticizmin e BE-së ndaj vendit tonë dhe duke ulur tensionet ndëretnike. Por nëse dialogu ngec apo shmanget nga shtegu për shkak të politizimit, reagimeve nacionaliste apo ndërhyrjeve të jashtme, pasojat do të jenë negative dhe me ndikim të gjerë. Agjenda më e gjerë e integritit të Kosovës është, në fund të fundit, e pandashme nga kredibiliteti i këtij procesi.

Menjëherë poshtë këtyre faktorëve kryesorë qëndron një shtresë e dytë çështjesh që, në varësi të performancës së brendshme dhe kushteve të jashtme, mund ta forcojnë ose ta dobësojnë pozicionin e Kosovës.

Polarizimi Politik dhe Fragmentimi Institucional

Në Kosovë përbëjnë një variabël të brendshme me ndikim të lartë, e cila mund të ndikohet drejtpërdrejt. Ndarjet e thella ndërmjet partive kryesore politike dhe kultura konfrontuese politike kanë gërryer besimin e BE-së dhe SHBA-së në demokracinë e Kosovës, duke rritur perceptimet për Kosovën si një aktor më pak i parashikueshëm. Dështimi për të konstituuar Kuvendin e Kosovës për muaj me radhë, në sytë e aleatëve të Kosovës, është një tregues i një vendi që ende nuk ka arritur pjekurinë e nevojshme. Në të kundërtën, një shumicë parlamentare kohezive dhe bashkëpunimi politik mbi interesat kombëtare (siç është procesi i integritit evropian) mund ta eliminojnë shpejt

rrezikun e këtij faktori dhe të krijojnë një momentum në disa fronte njëkohësisht. Menaxhimi i politikave të brendshme nuk është vetëm një çështje qeverisjeje, por është një domosdoshmëri strategjike për Kosovën. Me fjalë të tjera, për Kosovën, argumenti nuk është aq për gjykimin e jashtëm, sa për mënyrën se si mund të pozicionohet si një aktor i besueshëm dhe konstruktiv në një kontekst të ndryshimeve globale dhe të paparashikueshmërisë. Nga ana tjetër, dinamikat pas fitores së administratës së Trump-it kanë riformësuar angazhimin përëndimor, ato gjithashtu ofrojnë një mundësi për aktorët më të vegjël që të formësojnë agjendën duke qenë proaktivë, të orientuar drejt reformave dhe të përafuar me vlerat kryesore demokratike. Kjo nuk ka të bëjë me pritjen për me fitua vëmendje, por rreth paraqitjes së një argumenti bindës pse Kosova është e rëndësishme.

Integrimi i serbëve të Kosovës në veri mbetet një faktor qendror për ruajtjen e stabilitetit

Përparimi në integrimin e serbëve të Kosovës në veri jo vetëm që do të ndihmonte në forcimin e besueshmërisë së shtetit të Kosovës, por gjithashtu do të përshpejtonte procesin e integrimit euro-atlantik. Përveç kësaj, përparimi në drejtim të integrimit të serbëve të Kosovës do të zvogëlonte gjithashtu ndikimin e Beogradit mbi serbët e Kosovës, veçanërisht në veri. Në këtë kontekst, do të ishte thelbësore të fillohet procesi i themelimit të AKS-së, me kusht që të ketë garanci se Kosovës do të i mundësohet vazhdimin e procesit të saj të integrimit në BE dhe NATO. Kosova duhet të marrë parasysh edhe faktin se e edhe kundërta është po ashtu e mundshme, nëse dështon të ndërmerret masa konkrete drejt integrimit, pasi mungesa e besimit nga ana e serbëve të Kosovës në veri të vendit mund të çojë në forma të ndryshme të qeverisjes paralele, gjë që ka gjasë të provokojë përplasje, të përkeqësojë situatën e sigurisë dhe të ngadalësojë përpjekjet për integrim. Suksesi në trajtimin e veriut varet nga besueshmëria dhe përfshirja, e jo nga veprimet simbolike. Nëse regjimi i Presidentit Vuçiq dobësohet ose pëson një tranzicion, kjo mund të hapë dinamika të reja, por nuk garanton domosdoshmërisht rezultate konstruktive për Kosovën. Kjo vetëm sa thekson nevojën që Kosova të konsolidojë pozicionin e saj tani, duke forcuar arritjet demokratike, duke zbatuar reformat e BE-së dhe duke ndërtuar besueshmëri me partnerët ndërkombëtarë, në rend të parë me SHBA-në, BE-në dhe NATO-n, në mënyrë që ajo

potencialisht të jetë në gjendje të formësojë, në vend që të reagojë ndaj, çdo ndryshimi që mund të pasojë në Serbi.

Megjithatë, është gjithashtu qenësore të pranohet se për të kërcyer tango duhen dy veta, dhe për këtë arsye është thelbësore të kemi jo vetëm hapësirë, por edhe zëra të serbëve të Kosovës nga veriu që e njohin shtetin e Kosovës si të tyre dhe bëjnë përpjekje për t'u angazhuar. Kjo mund të nisë nga udhëheqës të shoqërisë civile në veri. Në këmbim, kjo duhet të mbështetet nga partitë politike shqiptare të Kosovës dhe shoqëria civile. Ndërsa strukturat politike shpesh vazhdojnë të dominojnë narrativën, ka individë dhe komunitete në terren që kërkojnë normalitet, stabilitet dhe bashkëpunim. Fuqizimi i këtyre zërave dhe sigurimi që ata të kenë një vend në tryezë është thelbësor.

Anëtarësimi në Këshillin e Evropës

Ka më pak peshë operative, por është thelbësor për sinjalizimin institucional. Do të thellonte procesin e integrimit evropian të Kosovës, do të zgjeronte qasjen në mbrojtjen e të drejtave të njeriut për kosovarët dhe, më e rëndësishmja, nga një këndvështrim politik, do të dëshmonte aftësinë e Kosovës për të kaluar një prag shumëpalësh, pavarësisht mosnjohjes nga pesë shtete anëtare të BE-së. Nëse vonohet ose dështojnë përpjekjet, kjo mund të mos i ndryshojë elementet themelore, por do të hidhte dyshime mbi narrativën më të gjerë të integrimit të Kosovës dhe do t'u jepte kritikëve një argument të gatshëm diskutimi.

Dy faktorë shtesë ndodhen jashtë kontrollit të drejtpërdrejtë të Kosovës, por mbartin implikime të qarta strategjike:

SË PARI, Rritja e partive politike të ekstremit të djathtë në Bashkimin Evropian (BE) Po riformëson kontekstin politik për zgjerimin. Çdo vend i fituar nga partitë euroskeptike në Berlin, Paris, Vjenë ose Hagë rrit mundësinë që disa nga narrativat serbe për Kosovën të institucionalizohen. Këto ndryshime e ngushtojnë hapësirën për përparim në procesin e Kosovës drejt BE-së, pavarësisht performancës së saj teknike. Ata gjithashtu e inkurajojnë Kosovën të jetë më proaktive në diplomacinë e saj, të zbatojë reformat më shpejt dhe të jetë më kreative në paraqitjen e çështjes së saj.

SË DYTI, Ka një ndikim të lartë teorik, por një gjasë më të ulët në afat të shkurtër. Një qëndrim i besueshëm parandalues i NATO-s në Kosovë dhe aspiratat evropiane të Serbisë aktualisht e mbajnë këtë rrezik nën kontroll. Megjithatë, një dobësim i ndjeshëm i pranisë rajonale të NATO-s ose një mjedis ndërkombëtar ku përmbajtja sjell më pak kosto politike mund ta prishë këtë ekuilibër. Kosova nuk duhet ta trajtojë këtë kërcënim thjesht si çështje hipotetike. Përkundrazi, ajo duhet të vazhdojë të forcojë lidhjet dypalëshe të sigurisë, veçanërisht me partnerët rajonalë dhe ata të rreshtuara me NATO-n (si Kroacia, Turqia, Shqipëria, Greqia), si një mënyrë për të zgjeruar parandalimin ndërsa çështja e anëtarësimit në NATO mbetet e pazgjidhur.

Harta e Faktorëve Kritikë nuk është një parashikim, por thekson se ku qëndron ndikimi më i madh i Kosovës dhe ku ndërthuren cenueshmëritë e saj. **Tre përfundime dalin në pah:**

SË PARI, Prioritetet kryesore të Kosovës (integrimi në NATO dhe BE) nuk janë të paarrishme, por kërkojnë uljen e rreziqeve në planin e brendshëm dhe përparim në dialogun me Serbinë As Bashkimi Evropian as NATO nuk do të veprojnë pa parakushte. Barra e dëshimit bie mbi Kosovën, qoftë kjo e drejtë apo e padrejtë.

SË DYTI, Disiplinimi i brendshëm ka rëndësi Polarizimi dhe fragmentimi aktual politik shtojnë pasigurinë dhe shkaktojnë vonesa. Partitë politike duhet të gjejnë një mënyrë për të ndarë lojën politike të brendshme nga interesat kombëtare.

SË TRETË, Koha duhet të përdoret me qëllim të qartë. Kosova ende ka kohë dhe hapësirë për veprim, por duhet të ketë një fokus të qartë dhe bindje të forta politike dhe të përmbushë obligimet e saja..

Zhvillimi i Kosovës deri në vitin 2030 ka shumë të ngjarë të përcaktohet nga mënyra se si vendi zgjedh

të menaxhojë pasiguritë e tij kritike. Pesë vitet e ardhshme do të përcaktojnë nëse Kosova do të arrijë konsolidimin e saj të brendshëm dhe ndërkombëtar apo do të mbetet pezull mes njohjes dhe zgjidhjes.

Bazuar në analizën e Hartës së Faktorëve Kritikë, identifikohen katër përfundime kryesore:

SË PARI, Sekuentimi ka rëndësi. Përparimi në dialogun për normalizim e marrëdhënive me Serbinë, së bashku me hapa të dukshëm për të zvogëluar polarizimin politik, krijon hapësirë për lëvizje në të dyja proceset, si atë të integritit në NATO-s dhe BE-së. Pa këto parakushte, madje edhe aleatët mbështetës përballen me kufizime strukturore në avancimin e integritit të Kosovës

SË DYTI, Përpjekjet diplomatike të Kosovës duhet të përqendrohen në prioritetet kryesore, siç janë anëtarësimi në Këshillin e Evropës, Partneriteti për Paqe i NATO-s (PP) ose një plan veprimi për anëtarësim me një emër tjetër, potencialisht edhe statusin e kandidatit për në BE, të cilat kanë ndikimin dhe pasigurinë më të lartë.

SË TRETË, Kohezioni i brendshëm është një faktor shumëzues; pa një koalicion qeverisës të qëndrueshëm, Kosova rrezikon të humbasë momentum të konsiderueshëm dhe të përforcojë perceptimin për vendin si të paqëndrueshëm dhe të paparashikueshëm.

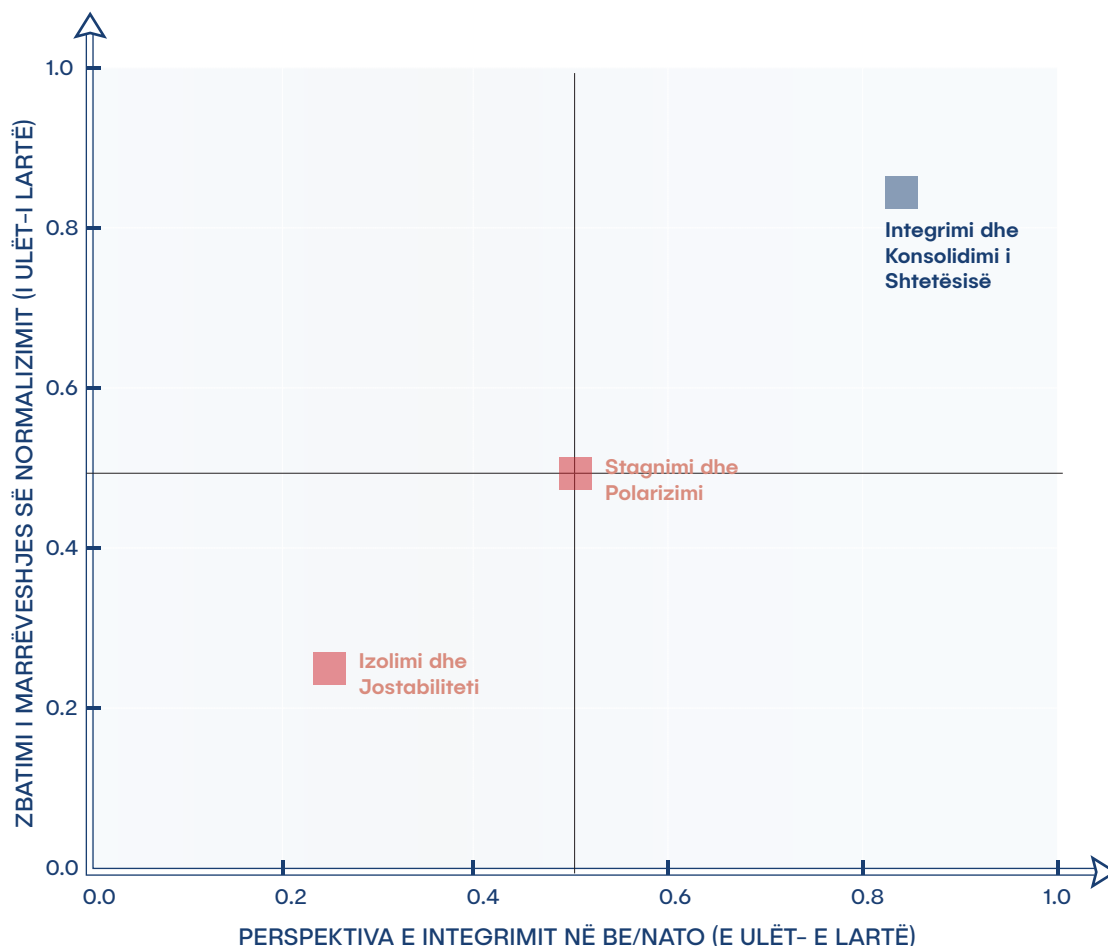
SË KATËRTË, Duhet ruajtur një përmbajtje të besueshëm ndërkohë që procesi i integritit mbetet i pasigurt. Partneritetet dypalëshe, përfshirë ato me Bullgarinë, Turqinë, Kroacinë, Mbretërinë e Bashkuar dhe Shqipërinë, në çështje të sigurisë, duhet të zgjerohen. Pjesëmarrja e Foroës së Sigurisë së Kosovës (FSK) në ushtrime të sigurisë me NATO-n ose SHBA-në mund të ndihmojë në demonstrimin e gatishmërisë dhe në zvogëlimin e cenueshmërisë së Kosovës.

Skenarët e mundshëm për Kosovën drejt vitit 2030

Pa dyshim, dy forca kryesore po e formësojnë rrugën e Kosovës drejt vitit 2030, veçanërisht në kontekstin e politikës së jashtme dhe të sigurisë: së pari, procesi i normalizimit të marrëdhënieve me Serbinë; dhe e dyta, perspektivat për avancimin në procesin

e integritit euroatlantik, përkatësisht duke bërë përparim në procesin e pranimit në BE dhe duke bërë ndonjë hap konkret drejt integritit më të madh në NATO, siç është anëtarësimi në programin Partneritet për Paqe (PP).

Pamja e Skenarit – Kosova 2030

Dy forcat kryesore lëvizëse të zhvillimit të Kosovës në politikën e jashtme dhe të sigurisë janë të ndërlidhura, dhe kjo nuk është vetëm çështje vëzhgimi analitik. Megjithatë, është qëndrim zyrtar si i BE-së ashtu edhe i NATO-s se përparimi në dialogun e udhëhequr nga BE-ja për normalizimin e marrëdhënieve do të

përkthehet edhe në përparim në procesin e integritit të Kosovës në BE dhe NATO. Për BE-në, normalizimi i marrëdhënieve midis Kosovës dhe Serbisë është pjesë e marrëdhënieve kontraktuale me të dy vendet. Prandaj, për Kosovën, niveli i zbatimit të marrëveshjeve të arritura gjatë dialogut të normalizimit

do të jetë një faktor vendimtar në mënyrën se si BE-ja dhe NATO do t'i qasen marrëdhënieve me Kosovën.

Tani, në varësi të shkallës së përparimit që Kosova arrin në zbatimin e dialogut për normalizim dhe në procesin e integrimit në BE dhe NATO, parashikohen tre rezultate të mundshme deri në vitin 2030. Një rezultat pozitiv që **e shih konsolidimin e Kosovës si shtet** si brenda ashtu edhe jashtë vendit. Në planin e brendshëm, vendi duhet të sigurojë integrimin e plotë të serbëve të Kosovës në veri, dhe në planin e jashtëm duke u bërë anëtare e Këshillit të Evropës (KE), statusin e kandidatit për anëtarësim në BE, PP-në e NATO-s, etj. Për të siguruar që kjo të jetë realitet deri në vitin 2030, Kosova duhet ta trajtojë dialogun për normalizim e marrëdhënieve si një mundësi dhe të ndër marrë hapa drejt zbatimit të pjesës së saj të detyrimeve, duke ia lënë BE-së presionin ndaj Serbisë për të bërë pjesën e saj.

Në këndin e sipërm të djathtë, ndodhet Integrimi dhe Konsolidimi i Shtetësisë. Këtu, Prishtina e ka vendosur statutin e Asociacionit të Komunave me Shumicë Serbe në institucione lokale funksionale, ka shuar strukturat paralele të sigurisë në veri dhe ka zbatuar reforma të sundimit të ligjit që u japin qeverive të Kuintit mbulesën politike për të nxitur një ftesë për Partneritet për Paqe përmes NATO-s dhe një vendim për statusin e vendit kandidat përmes Këshillit të BE-së. Pas kësaj vjen njohja nga të paktën një anëtar i BE-së që ende nuk e njeh Kosovën, ulët rrezikun për investitorët dhe prania e KFOR-it zvogëlohet në një mision trajnimi. Kosova nuk është më një projekt i përgjeshëm; ajo është një kontribues neto në sigurinë euroatlantike.

Në qendër të grafikut qëndron stagnimi dhe polarizimi. Angazhimi në dialog vazhdon, por afatet shtyhen vazhdimisht; teksti i ASM-së mbetet në harresë ligjore dhe çdo krizë koalicioni rinis kohën për reformën gjyqësore. Mbështetja financiare e BE-së dhe vëmendja politike rrjedhin sipas parimit "ndalo-fillo", gjithmonë të lidhura me "hapat e ardhshëm" të përcaktuar ngushtë që nuk përputhen kurrë me kandidaturën. NATO mban ende batalionin aktual, por bisedimet për Partneritet për Paqe nuk ecin përpara. FMN parashikon një rritje prej tre për qind — e mjaftueshme për të shmangur një krizë fiskale, por jo për të ndaluar emigracionin. Mediat e polarizuara mbajnë besimin publik nën pesëdhjetë për qind, duke kufizuar klasën politike në cikle të shkurtra zgjedhore dhe shfaqje taktike për vëmendjeje.

Kuadranti në pjesën e poshtme majtas, **Izolimi dhe Jostabiliteti**, shfaqet nëse dështon si dinamika e

jashtëm ashtu edhe performanca e brendshme. Një rritje e së djathtës ekstreme në kryeqytetet kryesore të BE-së pezullon zgjerimin, Kosova tërhiqet ose vonon statutin e Asociacionit (AKS) nën presion të brendshëm, ndërsa Beogradi shfrytëzon ngërçin për të forcuar kontrollin e tij në veri përmes transferove të hapura financiare dhe ndihmës së fshehtë ushtarake. Sulmet hibride ndaj infrastrukturës shkaktojnë një rritje të pranisë së KFOR-it, ndërsa dy mikroshtete nga Pacifiku tërheqin heshturazi njohjen e tyre. Energjia e Prishtinës shpenzohet në menaxhimin e krizave, jo për qëllimet e integrimit.

Sekuencimi është çelësi mbi të cilin varen të tre skenarët e ardhshëm. Liderët e Kosovës shqetësohen se zbatimi i Asociacionit të Komunave me Shumicë Serbe (AKS) para se të materializohen hapa konkretë të NATO-s ose BE-së do t'u jepte kundërshtarëve të tyre kartën e fundit të madhe të negociatave, pa garanci se partnerët do të plotësojnë detyrimet e tyre e të i lënë në mes të rrugës. Kjo frikë ka kultivuar një kulturë politike të tipit "së pari ma tregon", të cilën shpesh të jashtëmit e keqinterpretojnë si zvarritje. Megjithatë, vonesa sjell rreziqet e veta: çdo muaj që statuti mbetet i ngrirë, forcon pozicionin e atyre në Bruksel dhe Uashington që argumentojnë se Kosova nuk është e gatshme të përmbushë angazhimet e nënshkruara — duke e bërë më të vështirë, jo më të lehtë, marrjen e vendimeve për Partneritet për Paqe (PP), Plan Veprimi për Anëtarësim (PVA), apo status të vendit kandidat për BE. Sfidë kryesore është hartimi i një afati kohor të koordinuar hap pas hapi, ku procesi i themelimit të Asociacionit të Komunave me Shumicë Serbe (AKS) të shërbejë si nxitës për një votim në Këshillin e Evropës brenda pak ditësh, i ndjekur nga një vlerësim teknik nga stafi i NATO-s me një afat të qartë e të detyrueshëm në mënyrë që një veprim nga secila palë të bëhet garanci për palën tjetër. I gjithë krijimi i AKS-së duhet të shoqërohet me përparim në hapat e ndryshëm të pranimit në BE, siç është marrja e statusit të vendit kandidat.

Skenari pesimist bëhet edhe më i zymtë nëse lufta në Ukrainë përfundon me një marrëveshje të tipit **"territor për paqe"**, e cila legjitimon ndryshimet e kufijve të arritura me forcë. Një precedent i tillë do t'i inkurajonte zërat në Beograd — dhe ndoshta edhe në disa qarqe të caktuara brenda BE-së — që argumentojnë se një shkëmbim terriresh në veri të Kosovës mund të zhblokojë procesin drejt një marrëveshje të madhe. Kur kjo logjikë zë vend dhe hapësirë, të gjitha shtysat kthehen drejt negociatave të ashpra dhe politikës së rrezikut deri në tej: Serbia kërkon lëshime maksimale territoriale, Kosova ndërhyr për të

mbrojtur sovranitetin dhe bashkësia ndërkombëtare përçahet se cilin parim të mbrojtë. Sipas këtij skenari, pikat në tabelë do të zhvendoseshin edhe më majtas dhe poshtë, drejt ndarjes së plotë dhe paqëndrueshmërisë së përsëritur - një e ardhme që asnjë palë e interesuar nuk e mbështet publikisht, por që bëhet e imagjinueshme nëse sekuencimi dështon dhe precedentët ndryshojnë.

Harta, pra ilustron më shumë se tre skenarë të hartuara me kujdes; ajo tregon garën dinamike midis

zbatimit të besueshëm të reformave dhe reciprocitetit të besueshëm euroatlantik. Rruga më e sigurt e Kosovës lart dhe djathtas është ta shndërrojë dilemën e sekuentimit në një marrëveshje të strukturuar, duke e mbyllur çdo lëvizje në një kornizë kohore të pakthyeshëm. Çdo gjë më pak rrezikon të zhytet në ngecje, ose më keq, t'u japë revizionistëve hapësirë për të rivizatuar kufijtë nën maskën e një zgjidhjeje përfundimtare.

Realitetet e mundshme të Kosovës drejt vitit 2030

Ky seksion paraqet një reflektim me prirje drejt së ardhmes mbi rrjedhën e politikës së jashtme dhe të sigurisë së Kosovës, të strukturuar mbi tre skenarë të mundshëm deri në vitin 2030. Secili skenar mbështetet në tendencat aktuale, debatet politike dhe zhvillimet rajonale të evidnetuara në vitin 2025. Më shumë sesa një parashikim, synimi është të hartohet një pamje e mënyrës se si vendimet e ndryshme të marra nga institucionet e Kosovës, elita e saj politike, partnerët dhe fqinjët mund të formësojnë pozitën e vendit, stabilitetin e brendshëm dhe drejtimin e tij gjatë dekadës në vijim.

Në qendër të secilit skenar qëndrojnë tre faktorë të ndërlidhur: gjendja e dialogut të normalizimit të marrëdhënieve me Serbinë të udhëhequr nga BE-ja, marrëdhëniet e Kosovës me institucionet euroatlantike dhe kapaciteti i institucioneve të brendshme për të nxitur kohezion shoqëror dhe për të vepruar në harmoni mbi interesat kombëtare. Dinamikat e jashtme, si ndryshimet në politikën e BE-së, rreziqet e sigurisë rajonale dhe rivalitetet gjeopolitike, luajnë një rol të rëndësishëm; megjithatë, mënyra se si Kosova i përgjigjet këtyre presioneve përcakton në fund rezultatet.

SKENARI I PARË,

“Kalimi i Pragut”

Paraqet një Kosovë që ka arritur të stabilizojë skenën e saj politike të brendshme, të avancojë reformat dhe të zbatojë Asociacionin e Komunave me Shumicë Serbe në një mënyrë që ka hapur rrugën për njohje nga vendet e BE-së dhe ka shtyrë përpara procesin e anëtarësimit në BE dhe NATO. Deri në vitin 2030,

Kosova nuk i ka zgjidhur të gjitha sfidat, por ka konsoliduar shtetësinë e saj dhe ka zënë vendin që i takon në BE dhe në komunitetin ndërkombëtar.

SKENARI I DYTË,

“I Bllokuar në Mes të Rrugës”

Përkrahet një Kosovë që shmanget kolapsin, por nuk arrin përparim të vërtetë. Dialogu i normalizimit mbetet i hapur, por i pazgjidhur; reformat janë të pjesshme dhe procesi i integrimit mbetet i bllokuar. Vendi vazhdon të funksionojë, por përballet me një frustrim në rritje dhe me një rënie të optimizimit.

SKENARI I TRETË,

“Humbja e mbështetjes”

Përkrahet një të ardhme më të vështirë. Në këtë skenar, fragmentimi i sferës së brendshme të vendit dhe ndryshimet politike të jashtme çojnë në një prishje të dialogut të normalizimit, duke rezultuar në tensione në rritje në veri dhe në humbje të besimit si brenda vendit ashtu edhe jashtë tij. Kosova mbetet një shtet i njohur, por bëhet gjithnjë e më e izoluar dhe me institucione të ngarkuara dhe të dobësuara.

Çdo skenar tregon rezultate të ndryshme, por të gjitha formohen nga vendimet që do të merren gjatë viteve 2025 dhe 2026. Vitet në vijim nuk janë të paracaktuara. Mënyra se si Kosova do të menaxhojë prioritetet e saj të brendshme dhe marrëdhëniet e jashtme do të përcaktojë jo vetëm destinacionin e saj në vitin 2030, por edhe rrugën që do të ndjekë për t'u arritur atje.

Skenari optimist:

Integrimi dhe konsolidimi i shtetësisë

Kalimi i Pragut.

Prishtinë, 31 dhjetor 2030.

Kur kthehemi pas, është e vështirë të besohet sa shumë përpara kemi ecur vetëm për pesë vite. Në fillim të vitit 2025, Kosova ishte e qëndrueshme, por e stagnuar. Disponimi i përgjithshëm i publikut ishte e përzier: shpresëplotë, por e lodhur nga pritja. Ajo që pasoi nuk ishte një pikë kthese, por një sërë vendimesh të vështira nga qeveria e Kosovës, të cilat ndonjëherë nuk ishin të jopopullore. Megjithatë, ato ngadalë e zhbllokuan atë që dikur dukej e paarritshme, procesin e integrimit euroatlantik të Kosovës.

Pika e kthesës erdhi në fillim të vitit 2026, kur qeveria, pas muajsh koordinimi të brendshëm dhe konsultimesh ndërkombëtare, dorëzoi në Gjykatën Kushtetuese statutin e vonuar prej kohësh për Asociacionin e Komunave me Shumicë Serbe (AKS). Vendimi shoqërohej me rreziqe. Brenda pak javësh, Kosova u votua për t'u pranuar në Këshillin e Evropës. Pranimit në Interpol pasoi më vonë atë vit. Pas vendimit të Gjykatës Kushtetuese, qeveria e Kosovës ndërmoi veprime për të përcaktuar një plan veprimi për zbatimin dhe themelimin e AKS-së. Masat kufizuese të BE-së u hoqën plotësisht në fillim të vitit 2026.

Njohja mori një vull të ri teksa Kosova po ecte drejt themelimit të AKS-së. Në vitin 2027, Greqia dhe Rumania e njohën zyrtarisht Kosovën, si rezultat i veprimeve të saj për të zbatuar AKS-në dhe marrëveshje të tjera nga dialogu i normalizimit nën kujdesin e BE-së. Me këtë, Këshilli i BE-së më në fund veproi. Kosovës iu dha statusi i vendit kandidat dhe, në vitin 2029, konferenca e parë ndërqeveritare BE-Kosovë u mbajt në Bruksel.

NATO veproi paralelisht. Masat kufizuese ndaj pjesëmarrjes së Kosovës në formate specifike të NATO-s u hoqën në heshtje në vitin 2026, pas operacioneve të përbashkëta dhe koordinimit

politik. Në vitin 2027, Kosova u ftua të bashkohej me Partneritetin për Paqe në Samitin e Tiranës. Forca e Sigurisë së Kosovës (FSK) ka kontribuar në misionet e NATO-s dhe ekipi i saj kibernetik është integruar në operacionet e NATO-s. U themelua një qendër ekselence për Kërkim dhe Shpëtim e akredituar nga NATO, dhe Kosova filloi të organizonte rotacione të rregullta stërvitjesh me forcat Aleate.

Në planin e brendshëm, këto hapa u mbështetën nga reformat e zbatuara. Një koalicion i gjerë, i zgjedhur në vitin 2025, kishte garuar me platformën "Në Evropë brenda Shtatë Viteve". Brenda pak muajsh, ai miratoi legjislacion të rëndësishëm dhe filloi të zbatojë planin e veprimit për realizimin e Planit të Britjes. Partitë opozitare nuk e sfidojnë dhe as e përdorin agjendën euroatlantike për qëllime politike. Shoqëria civile mbeti aktive, duke kontribuar në nismat për kthimin e diasporës dhe në debatin mbi politikat publike. Deri në vitin 2028, Kosova kishte arritur statusin e vëzhguesit në Kombet e Bashkuara, duke sinjalizuar pjekuri më të gjerë.

Integrimi i serbëve të Kosovës përparoi në heshtje, por me qëndrueshmëri. Zgjedhjet komunale u mbajtën në katër komunat veriore në fund të vitit 2025. Pjesëmarrja ishte e lartë, dhe kryetarët e rinj të komunave të zgjedhur filluan bashkëpunimin me institucionet qendrore. Numri i serbëve të Kosovës që patrollojnë në veri është rritur, dhe themelimi i AKS-së ka ndihmuar në lehtësimin e integrimit të serbëve të Kosovës në veri, përfshirë zgjidhjen e boshllëkut të lënë nga mbyllja e disa institucioneve të financuara nga Beogradi që kishin vepruar në veri. Procesi i integrimit ishte gradual, herë pas here i tensionuar, por jo më i bllokuar. Shkollat në gjuhën serbe në Kosovë që japin mësim në gjuhën serbe aplikuan për akreditimin e kurrikulës së tyre pranë Ministrisë së Arsimit, dhe komuna e Mitrovicës së Veriut nisi themelimin e një universiteti.

Në nivel rajonal, Kosova mori një rol më aktiv në

platformat e bashkëpunimit. Ajo priti Samitin e Procesit të Berlinit në vitin 2028.

Në fillim të vitit 2025, politika e jashtme e Kosovës dukej e ngecur në orbitë, gjithmonë duke qarkulluar, por kurrë duke u ankoruar. Anëtarësimi në BE ishte ende hipotetik, Partneriteti për Paqe i NATO-s dukej i lënë mënjanë, dhe bisedat për anëtarësimin në Këshillin e Evropës mbeteshin vetëm biseda. Më pas erdhi një sërë zgjedhjesh të vështira, ndonjëherë të rrezikshme, që ndryshuan rrugëtimin tonë.

Pika e kthesës erdhi në pranverën e vitit 2026, kur qeveria, pas muajsh diskutimesh të brendshme, ia dërgoi Gjykatës Kushtetuese statutin e vonuar prej kohësh për Asociacionin e Komunave me Shumicë Serbe. Shumë veta kishin frikë se ishte tepër, tepër shpejt. Kritikët paralajmëruan se po hiqnim dorë nga ndikimi për fitime të pasigurta. Por këtë herë, rreziku u shpërblye. Gjykata e mbështeti statutin me disa rregullime dhe kjo vulë ligjore ishte e mjaftueshme. Brenda disa javësh, Kosova u votua në Këshillin e Evropës. Pranimi në Interpol erdhi pak më vonë.

Një tjetër pikë kthese kritike për Kosovën ishte zhbllokimi i integritetit të serbëve të Kosovës në veri. Pas vendimit të Gjykatës Kushtetuese mbi AKS-në, dhe me mbështetjen e angazhimeve komunale të financuara nga BE-ja, **në fund të vitit 2025 u mbajtën zgjedhjet komunale sipas ligjit të Kosovës në katër komunat veriore**. Pavarësisht rezistencës fillestare, pjesëmarrja në votime kaloi 35%, dhe **kryetarët e rinj serbë** të komunave u betuan sipas kontratës kushtetuese të Kosovës. Këta kryetarë komunash që atëherë janë angazhuar në nisma të përbashkëta planifikimi me institucionet qendrore dhe kanë marrë pjesë në bashkëpunim ndërkomunal. Policia e Kosovës në veri ka vënë re një rritje të numrit të oficerëve serbë të Kosovës që patrollojnë zonën, pas rekrutimeve të fundit. Ndërsa sfidat mbeten, kalimi nga sistemi paralel të pjesëmarrja ka filluar në heshtje, me qëndrueshmëri dhe sipas rregullave lokale.

Vala e njohjeve shumëpalëshe i dha një vrull të ri diplomacisë dypalëshe. Spanja dhe Greqia, të cilat prej kohësh ishin skeptike, ndryshuan qëndrimin e tyre. Të dyja e zgjeruan njohjen në vitin 2028, pasi përmendën "pjekurinë kushtetuese" të Kosovës dhe "rolin stabilizues rajonal". Me mbështetjen e tyre, Këshilli i BE-së e theu ngërçin e tij të gjatë. Kosova

siguroi statusin e vendit kandidat në vitin 2028 dhe konferenca e parë ndërqeveritare u mbajt në Bruksel vetëm verën e kaluar.

NATO nuk priti që BE të vepronte. Në Samitin e Tiranës të vitit 2026, Kosova u ftua të bashkohej me Partneritetin për Paqe. Suksesi ynë deri më tani në ushtrimet me forcat e NATO-s, si dhe vendosja e shpejtë e togut të xhenios të FSK-së në misionet e NATO-s, kanë dëshmuar besueshmërinë tonë. Një Plan Veprimi për Anëtarësim i përshtatur u miratua deri në vitin 2028. FSK-ja mbetet modeste në madhësi, por njësia e saj kibernetike tani kontribuon në Operacionin Cybershield- Mbyroja Kibernetike të NATO-s dhe drejton kampe kodimi në veri, duke ndihmuar në kapërcimin e ndasive digjitale dhe etnike. NATO ka akredituar një qendër ekselence për kërkim-shpëtim, dhe Kosova mirëpret rregullisht shtete anëtare të NATO-s për trajnime.

Kjo nuk kishte të bënte vetëm me institucionet dhe samitet. Edhe politika jonë ndryshoi. Një koalicion i gjerë dhe i orientuar drejt reformave fitoi zgjedhjet e vitit 2025 me një mandat të qartë të fokusuar drejt Evropës. Opozita arriti maturimin, duke u përqendruar në politikën fiskale dhe qeverisjen në vend të identitetit apo ankesave të vjetra. Shoqëria civile, e cila shpesh është kritike dhe marginalizuar, tani luan një rol të rëndësishëm në formësimin e agjendës për kthimin dhe riintegrimin e profesionistëve të diasporës.

Në vitin 2027, Kosovës iu dha **statusi i vëzhguesit në Kombet e Bashkuara**, një hap simbolik, por domethënës që pasqyroi legjitimitetin e saj në rritje. Në nivel rajonal, Kosova priti samitin e Procesit të Berlinit në vitin 2028 dhe kontribuon në mënyrë aktive në agjendat për tranzicionin energjetik, rezistencën kibernetike dhe të drejtat e pakicave..

Horizonti është ende i vështirë. Negociatat për anëtarësim do të zgjaten. Reformat në drejtësi nuk janë përfunduar. Por për herë të parë, rruga duket reale. Kosova nuk është më një dosje e papërfunduar e Evropës; është një shtet në lëvizje, pjesë e bisedimeve dhe një kontribuues i përbashkët për sigurinë rajonale. Ne nuk jemi më fusnotë në brifingjet diplomatike. Ne, ngadalë por me siguri, po bëhemi një urë kalimi, një urë që të tjerët mund ta kalojnë, me ne, drejt një Ballkani më të qëndrueshëm dhe të bashkuar.

Skenari i Status Quo-së:

Stagnim dhe Polarizim

I Bllokuar në Mes të Rrugës:

Prishtinë, 31 dhjetor 2030.

Në fund të vitit 2030, Kosova ndodhet në një fazë pritjeje, as ngec as nuk përparon. Vendi ka shmangur paqëndrueshmëri të rëndësishme, por mungojnë përparimet reale. Institucionet funksionojnë, zgjedhjet mbahen, dhe diskursi publik mbetet demokratik, por ndjenja e vrullit që dikur nxiste integrimin evropian dhe reformën është zbehur. Shumë në Prishtinë i përshkruajnë pesë vitet e fundit si një periudhë stagnimi të menaxhuar, e karakterizuar nga ndryshimet politike, lodhja nga politikat dhe një hendek në rritje midis ambicieve të deklaruara dhe rezultateve të arritura.

Tre palë zgjedhje të parakohshme që nga viti 2025 kanë dëmtuar besimin publik në aftësinë e Kosovës për të qeverisur veten në mënyrë efektive. Asnjë koalicion nuk ka arritur të përfundojë me një mandati të plotë. Shumica e qeverive trashëgojnë të njëjtën listë detyrash (energji, konkurrenshmëria ekonomike, zbatimi i Asociacionit të Komunave me Shumicë Serbe (AKS)), por jo shpesh kryejnë më shumë sesa është e nevojshme për të zhblokuar këstin tjetër të fondeve të BE-së nga Plani i Rritjes. Plani i Rritjes i BE-së vazhdon të sigurojë mbështetje financiare, por statusi i kandidatit mbetet i paarritshëm, dhe shumë nga masat kufizuese ekzistuese ndaj Kosovës janë ende në fuqi. Zyrtarët evropianë flasin për "masa kufizuese të mëtejshme" dhe "në pritje të harmonizimit të pilitikave." Partneriteti për Paqe i NATO-s qëndron hapur në tavolinë, por çështjet e pazgjidhura të njohjes së shtetësisë brenda disa shteteve të aleancës po bllokojnë progresin. NATO gjithashtu nuk ka hequr masat kufizuese ndaj Kosovës, si pjesëmarrja në disa nga programet e NATO-s, të cilat u vendosën në vitin 2022.

Në planin e brendshëm të vendit, institucionet janë nën presion, por funksionale. Policia e Kosovës dhe Forcat e Sigurisë së Kosovës (FSK) kryejnë funksione kryesore, por pa qasje në kornizat më të gjera të sigurisë si ato rajonale ose të NATO-s, zhvillimi i tyre

është i kufizuar. Bashkëpunimi në mbrojtje me Turqinë është zgjeruar, por përpjekjet për të thelluar integrimin me nismat rajonale dhe evropiane të mbrojtjes nuk kanë çuar askund. KFOR-i mban një prezencë të qëndrueshme, me efekt të kufizuar parandalues.

Veriu mbetet një matës i asaj se sa larg mund të shkojë agjenda e integritit të Kosovës. Zgjedhjet për kryetarë komunash u mbajtën në komunat me shumicë serbe në fund të vitit 2025, nën mbikëqyrjen e BE-së. Pjesëmarrja ishte e ulët, por më e lartë se sa pritej, dhe kryetarët e rinj u betuan sipas kornizës ligjore të Kosovës. Edhe pse u arritën disa përparime në koordinimin formal, kryetarët, pasi u betuan, bëjnë gjithçka që është në fuqinë e tyre për të kundërshtuar dhe sfiduar autoritetin e institucioneve të Kosovës. Statuti i AKS-së ende nuk është dërguar në Gjykatën Kushtetuese për shqyrtim, pasi nuk ka konsensus politik mbi mënyrën apo kohën e veprimit. Si për qeverinë ashtu edhe për opozitën, paqartësia është bërë një zëvendësues për progresin.

Prania diplomatike e Kosovës është rritur pak, por ndikimi i saj mbetet i pandryshuar. Ajo vazhdon të marrë pjesë në mekanizmat e CEFTA-s dhe Tregut të Përbashkët Rajonal dhe ka organizuar disa forume rajonale për digjitalizimin dhe energjinë. Megjithatë, përfshirja e saj në platformat evropiane dhe ndërkombëtare mbetet e kufizuar. Anëtarësimi në Këshillin e Evropës mbetet i ngrirë, dhe njohja nga pesë shtetet anëtare të BE-së nuk ka përparuar. Kosova është, në shumë forume, e pranishme por në mënyrë periferike.

Zhënjimi i qytetarëve është rritur. Emigrimi vazhdon, i nxitur jo vetëm nga faktorët ekonomikë, por edhe nga një pasiguri më e thellë për drejtimin e vendit. Profesionistët e rinj shprehin besim të kufizuar te institucionet dhe pak besim se sistemi politik mund të sjellë ndryshime të rëndësishme. Shoqëria civile mbetet aktive, dhe mediat investigative vazhdojnë të mbajnë pushtetin përgjegjës; megjithatë, zbehja e donatorëve është e evidente. Reforma të rëndësishme janë shtyrë, dobësuar ose braktisur herë pas here.

Skenari pesimist:

Izolimi dhe jostabiliteti

Humbja e mbështetjes:

Prishtinë, 31 dhjetor 2030

Atmosfera në Prishtinë në fund të vitit 2030 është e rëndë. Shpresat e dekadës së kaluar i janë lënë vendin rraskapitjes dhe vendi e gjen veten më të izoluar si asnjëherë më parë që nga mbikëqyrja e pavarësisë së tij në vitin 2012. Lodhja institucionale, fragmentimi politik dhe ndryshimi i prioritetëve ndërkombëtare e kanë lënë Kosovën në një gjendje pritjeje, të njohur zyrtarisht, por me më pak aleatë, institucione më të dobëta dhe tensione të brendshme në rritje.

Përmbysja nisi në fillim të vitit 2025, pas një përpjekjeje për të "zgjodhur" shpejt mosmarrëveshjen Kosovë-Serbi, duke ringjallur idenë jopopullore të shkëmbimit të territoreve nën flamurin e një "marrëveshjeje përfundimtare." Megjithëse u formulua si një zgjidhje pragmatike, propozimi shkaktoi reagime të gjera brenda Kosovës, si nga qeveria ashtu edhe nga opozita. Pas disa javësh presioni, Kosova u tërhoq nga bisedimet. Dështimi i kësaj iniciative u konsiderua nga administrata në Uashington, si një dështim i udhëheqjes së Kosovës për të qenë fleksibël dhe racional. Qeveria e SHBA-së sinjalizoi një ulje të angazhimit të saj në Kosovë. Gjatë vitit 2026, Shtetet e Bashkuara u tërhoqën nga misioni i KFOR-it, duke përmendur nevojën për të dislokuar trupat e saja në vende të tjera.

Kjo shënoi një ndryshim në mënyrën se si Kosova shihej në kryeqytetet kryesore perëndimore. Me tërheqjen e SHBA-së, Serbia rinovoi kërkesën e saj të gjatë për vendosjen e deri në 1,000 trupave në zonat me shumicë serbe të Kosovës. Për vite me radhë, kjo ide ishte e paimagjinueshme politikisht. Megjithatë, deri në mes të vitit 2027, me rritjen e tensioneve në veri dhe ndarjen e brendshme të NATO-s, kërkesa filloi të marrë konsideratë të kujdesshme brenda disa qarqeve të NATO-s. Disa shtete anëtare argumentuan se një prezencë e kufizuar serbe nën mbikëqyrjen e NATO-s mund të ndihmonte për të "stabilizuar" situatën. Kosova reagoi me alarm, por paralajmërimet

e saj kishin më pak peshë se më parë.

Në Kosovë, pasojat e këtyre zhvillimeve u ndjenë shpejt. Pasiguria politike u thellua, një aktgjykim i Dhomës së Specializuar kundër ish-udhëheqësve të UÇK-së në vitin 2026 nxiti protesta, të ndjekura nga përlëshje nëpër rrugët e Kosovës. Përgjigjja ishte që Kosova vendosi të tërhiqet nga dialogu i normalizimit të marrëdhënieve. Koalicioni qeverisës u shemb, dhe Kosova hyri në një periudhë qeverisjeje kalimtare. Gjatë pesë viteve të ardhshme, katër qeveri radhazi dështuan të sigurojnë një shumicë të qëndrueshme parlamentare. Statuti për Asociacionin e Komunave me Shumicë Serbe (AKS) u tërhoq nga Gjykata Kushtetuese dhe kurrë nuk u paraqit përsëri.

Barrikadat u rikthyen në veri, dhe Policia e Kosovës, me burime të pamjaftueshme dhe të kufizuara politikisht, filloi të tërhiqej nga disa lokalitete. Si përgjigje, KFOR rriti praninë e tij, me fokus kryesor në shmangien e konflikteve. EULEX rifilloi një rol më të dukshëm, këtë herë me një mandat më të qartë sigurie. Deri në vitin 2029, prania e BE-së dhe NATO-s ishte kryesisht e përqendruar në përmbajtjen e krizave, dhe jo në integrim.

Ekonomia dhe sektori privat janë dobësuar. Besimi i investitorëve ra ndjeshëm, dhe investimet e huaja direkte u zvogëluan në mënyrë drastike. Qeveria iu drejtua masave shtrënguese për të stabilizuar financat publike, duke shkaktuar greva në sektorët e shëndetësisë dhe arsimit. Remitanatet e parave nga diaspora, edhe pse të rëndësishme, nuk arritën të mbulojnë hendekun. Profesionistët e rinj, veçanërisht ata në fushat e TI-së dhe mjekësisë, po ikin nga vendi në numra gjithnjë e më rritje. Ikja e trurit u përshpejtua, dhe me të ra ndjeshëm edhe besimi publik te institucionet, duke arritur nivele historike më të ulëta.

Në nivel rajonal, Kosova u marginalizua gjithnjë e më shumë. Në vitin 2028, Mali i Zi u anëtarësua në BE, pasuar me Shqipërinë në vitin 2030. Rruga e Kosovës drejt BE-së mbeti e bllokuar, me pesë shtete anëtare që vazhduan të mos e njohin. Fushata e çnjohjeve e Serbisë fitoi vrull, me dy njohje të tërhequra brenda vetëm dy viteve. Kosova u pranua në disa

forume ndërkombëtare, por arriti pak përparim në bashkëpunimin rajonal. Pjesëmarrja u tolerua, por rrallë u mirëprit.

Zgjedhjet u mbajtën në komunat në veri në vitin 2025, por pjesëmarrja ishte minimale, dhe kryetarët e sapo zgjedhur të komunave u konsideruan gjerësisht si të rreshtuar me Beogradin; kuvendet komunale vepruan me koordinim të kufizuar me institucionet e Kosovës. Në praktikë, veriu i ngjante gjithnjë e më shumë një zone konflikti me përplasje të shpeshta midis policisë dhe popullsisë lokale, e cila kërkonte gjithnjë e më shumë ndërhyrjen e KFOR-it.

Siç shpjegohet më tej në seksionin e “wildcard-ngjarje e paparashikuar” më poshtë, një zhvillim tjetër jetësor në skenarin pesimist është pritja e aktgjyqimeve nga Dhomat e Specializuara të Kosovës.

Nëse këto aktgjyqime përfundojnë me dënime për udhëheqësit e lartë të UÇK-së, pritet që kjo të nxisë një valë pasigurie politike dhe trazirash sociale në gjithë Kosovën. Vendimet perceptohen nga një pjesë e madhe e publikut jo si drejtësi e paanshme, por si një sulm ndaj narrativës së çlirimit të Kosovës, duke shkaktuar protesta masive, paralizë institucionale dhe tensione të përtërira etnike. Në veri, aktorë oportunistë shfrytëzojnë trazirat për të dobësuar autoritetin e Kosovës, ndërsa në të gjithë vendin, diskursi politik bëhet gjithnjë e më radikal. Dialogu i normalizimit të marrëdhënieve me Serbinë shembet, dhe rruga euro-atlantike e Kosovës ngec, ndërsa besimi te partnerët ndërkombëtarë dobësohet dhe politika e brendshme kthehet drejt përgjigjeve nacionaliste, duke përfshirë thirrjet për bashkim me Shqipërinë.

NGJARJET E PAPARASHIKUARA: Drejtësi apo Pasojë?

Ndikimi i Vendimeve nga Dhomat e Specializuara të Kosovës

Një dënim i udhëheqësve të profilit të lartë të UÇK-së nga Dhoma e Specializuar, veçanërisht për akuza që lidhen me përgjegjësinë komanduese ose krime sistemike, do të përbënte një nga zhvillimet më të ngarkuara politikisht dhe emocionalisht në Kosovë që nga shpallja e pavarësisë në vitin 2008. Edhe pse gjykata është themeluar pikërisht për t'i trajtuar raste të tilla në mënyrë të paanshme dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare, perceptimi vendas është se ajo se gjykata nuk është e paanshme, dhe pasojat politike ka gjasa të jenë larg të qenit neutrale.

Në këtë skenar, aktgjykimet shpallen në mes të vitit 2026, dhe reagimi në Kosovë është i shpejtë dhe i paqëndrueshëm. Protesta shpërthejnë në qytetet kryesore, fillimisht në mënyrë paqësore, por shpejt përshkallëzohen, veçanërisht në zonat me besnikëri të forta partiake. Partitë opozitare akuzojnë aktorët ndërkombëtarë për minimum e luftës çlirimtare të Kosovës dhe procesit të shtetndërtimit. Nga ana tjetër, pjesë të koalicionit qeverisës hasin vështirësi ta mbrojnë procesin pa u dukur jobesnik ndaj narrativës kombëtare.

Dhuna intensifikohet në Mitrovicë dhe në pjesë të Kosovës perëndimore. Në veri, grupe oportuniste shfrytëzojnë trazirat për të sfiduar praninë e institucioneve të Kosovës. Policia e Kosovës gjendet në kufijtë e kapaciteteve të saja.

Pasojat më të gjera diplomatike janë po aq serioze. Dialogu për normalizimin e marrëdhënieve me Serbinë, i cili tashmë ishte nën presion, bëhet politikisht toksik në Kosovë. Çdo hap drejt krijimit të Asociacionit të Komunave me Shumicë Serbe bëhet pothuajse i pamundur. Asnjë qeveri, pavarësisht përbërjes së

saj, nuk është e gatshme të vazhdojë me zbatimin ndërkohë që protestat vazhdojnë dhe legjitimiteti i narrativës së pasluftës së Kosovës është nën sulm të hapur.

Partnerët perëndimorë, veçanërisht shtetet anëtare të BE-së me organizatat e tyre ose personel diplomatik në Kosovë, bëjnë thirrje për përmbajtje. Megjithatë, mesazhet e tyre priten me një skepticizëm në rritje, pasi vendimet gjyqësore shihen gjerësisht jo si drejtësi, por si një qetësim gjeopolitik dhe një akt i kriminalizimit të procesit të çlirimit dhe të ndërtimit të shtetit në Kosovë. SHBA-ja, nën presionin e debatit të brendshëm dhe të kufizimeve në angazhimin global, jep një deklaratë në mbështetje të sundimit të ligjit, por shmang një përfshirje më të thellë.

Në Bruksel, ndjenja ngurtësohet; pa stabilitet dhe bashkëpunim, kandidatura e Kosovës për në BE nuk mund të vazhdojë. Momentum pro pranimit në Këshillin e Evropës zhduket. Shtetet e NATO-s mbeten të ndara për bashkëpunim të mëtejshëm. Ndërkohë, Serbia qëndron e heshtur, duke zgjedhur kryesisht të presë ndërsa institucionet e Kosovës të rikuperohen nga tronditja.

Disa nga pasojat kryesore mund të përfshijnë: ngrirjen e thellë të dialogut për normalizim e marrëdhënieve; radikalizimin e politikës së brendshme; kërkesa për bashkimin me Shqipërinë bëhet agjenda kryesore politike për udhëheqjen e Kosovës; dhe rrëshqitjen e Kosovës në një cikël të ri paqëndrueshmërie dhe dhune, veçanërisht në veri. Ky faktor i paparashikueshëm supozon se kolapsi i shtetit në Kosovë është një rezultat i mundshëm.

KOSOVA 2030

SKENARËT E MUNDSHËM TË POLITIKËS SË JASHTME DHE TË SIGURISË

Publikuar nga:

Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS)

Dizajnuar dhe sistemuar nga:

Brand Vision Shpk

Kontakti: +383 45 559 923

Email: brandvision.rks@gmail.com

Katalogimi në botim – (CIP)
Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

355.02(496.51)“2030”(047)

Kosova 2030 : skenarët e mundshëm të politikës së jashtme dhe të sigurisë /

QKSS. - Prishtinë : QKSS, 2025. - 19 f. ; 25 cm.

ISBN 978-9951-842-47-1

QKSS
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

Rreth QKSS

E themeluar në prill të vitit 2008, Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) është një organizatë e specializuar, e pavarur dhe joqeveritare. Qëllimi kryesor i QKSS është të promovojë demokratizimin e sektorit të sigurisë në Kosovë dhe të përmirësojë punën kërkimore dhe avokuese në lidhje me sigurinë, sundimin e ligjit dhe bashkëpunimin rajonal e ndërkombëtar në këtë fushë.

QKSS synon të rrisë efektivitetin e Reformës në Sektorin e Sigurisë (RSS) përmes mbështetjes së programeve të reformës nëpërmjet kërkimeve, ngjarjeve publike, trajnimeve, avokimit dhe këshillave të drejtpërdrejta për politika publike.

Promovimi i ideve të reja dhe metodave të shkencave sociale janë gjithashtu vlera thelbësore të qendrës. Çdo vit, QKSS publikon një numër të konsiderueshëm raportesh, analizash dhe dokumentesh të politikave në çështje që lidhen me sigurinë. Qendra organizon gjithashtu mbi 200 aktivitete publike, përfshirë konferenca, tryeza të rrumbullakëta, debate dhe ligjërata – si në Kosovë ashtu edhe në bashkëpunim me partnerë rajonalë dhe ndërkombëtarë.

Gama e gjerë e aktiviteteve të QKSS përfshin kërkimin shkencor, ngritjen e kapaciteteve, vetëdijesimin dhe avokimin. Fushëveprimi i QKSS mbulon një spektër të gjerë temash, duke përfshirë – por jo vetëm – reformën dhe zhvillimin e sektorit të sigurisë; identifikimin dhe analizën e rreziqeve të sigurisë që lidhen me ekstremizmin, radikalizmin dhe krimin e organizuar; politikën e jashtme dhe bashkëpunimin rajonal; si dhe vlerësimin e sundimit të ligjit në Kosovë.

qkss.org
securitybarometer.qkss.org

@KOSSQKSS

#KOSSQKSS

ISBN 978-9951-842-47-1

9 789951 842471